

3. Bestaand beleid c.q. kader

3.a. ambitie

De provincie wenst het landelijk gebied economisch en sociaal vitaal te houden en acht daarvoor een concurrerende landbouw noodzakelijk. Economisch gezond maar tegelijk ook de opgave om te verduurzamen met aspecten als milieu, dierwelzijn, volksgezondheid, voedselveiligheid, en klimaat. Landbouw met een breed draagvlak in de samenleving. Om dat te bereiken zijn innovaties nodig en wordt sterk ondernemerschap gevraagd.

De 'Verkenning Land- en Tuinbouw' (Statenbrief van 20 januari 2015) geeft aan dat de sector te maken heeft met mondiale ontwikkelingen, een toenemend belang van duurzaamheid, en consumenten die steeds meer eisen stellen aan voedselveiligheid en sterkere relaties leggen met gezondheid. In het coalitieakkoord 'Ruimte voor Gelderland' is aangegeven dat innovatie een belangrijk middels is om te komen tot een duurzame landbouw.

De gelderse land- en tuinbouw kent een grote variatie aan agrarische bedrijven. Alle sectoren, zoals melkveehouderij, akkerbouw, intensieve veehouderij, boomteelt en glastuinbouw komen voor. Maar de variatie zit ook in het bedrijfstype. Er zijn bedrijven die produceren voor de wereldmarkt, bedrijven die een specifieke markt bedienen en bedrijven die zich verbreed hebben omdat zij kansen zien in recreatie, zorg, natuurbeheer of een andere activiteit. Het merendeel van deze bedrijven wordt geleid door ondernemers die verder willen, die perspectief zoeken, die willen innoveren. Alleen als er economisch perspectief is, kan de agrarische sector duurzaam produceren. De consument stelt hogere eisen aan het product. De bereidheid om ervoor te betalen neemt toe. Agrarische bedrijven zullen zich in een hoger tempo moeten aanpassen om in te kunnen spelen op de veranderende marktomstandigheden. Innovatie begint bij koplopers, bedrijven die uitdagingen aandurven en risico's willen aangaan.

Deze ambitieuze sector vraagt een ambitieuze overheid die als partner kaders stelt, maar ook ruimte biedt om economisch gezond en tegelijkertijd maatschappelijk verantwoord te ondernemen, een overheid die cross-overs van agribusiness met andere beleidsvelden waaronder uiteraard andere sectoren van de regionale economie, energie en watermanagement omarmt en stimuleert.

Innovatie staat dan ook hoog op de politieke agenda, het is een belangrijk middel om de beleidsdoelen te halen.

3.b. het innovatie-landschap

Innovatie kan worden beschreven vanuit de triple helix (de maatschappelijke context, bijlage 1), de middelen (het geld dat beschikbaar is voor het stimuleren van innovaties), de tunnel (de weg die een innovatie aflegt van pril idee tot marktintroductie), classificatie in soorten innovatie (bijlage 2) en abstractieniveau (de innovatie-boom). Het innovatie-landschap land- en tuinbouw geeft vanuit verschillende perspectieven aan hoe innovatie in de land- en tuinbouw plaats vindt.

De indeling in abstractieniveau's, de innovatieboom, vormt de basis voor de voorgestelde koers. Er zijn verschillende innovatiemodellen. De meest recente modellen plaatsen innovatieprocessen in een systeemverband. Wij hebben zo'n model uitgewerkt voor de land- en tuinbouw, in de vorm van een boom. De innovatieboom kent vier abstractieniveau's, weergegeven als de takken van een boom. Optimalisatie van de productie is het laagste niveau van innovatie. Het hoogste niveau betreft duurzame transitie. Innovatie op de onderste takken is concreet, veelal technisch van aard, en levert op korte termijn resultaat. Hoe hoger in de boom, des te abstracter het wordt. Tegelijkertijd neemt de impact toe. Hoe hoger in de boom, des te groter de impact.

In bijlage 3 zijn de kenmerken beschreven van elk abstractieniveau, en verduidelijkt met voorbeelden. Daarbij is tevens de inzet van de provincie aangegeven. De innovatieniveaus geven inzicht in de bijdrage van de provincie, zowel vanuit het beleidsveld land- en tuinbouw als vanuit andere beleidsvelden.

Uit de innovatie-boom valt af te leiden dat de provincie vooral opereert op het tweede abstractieniveau, dat wil zeggen dat de provinciale inzet vooral effect heeft op het verminderen van neveneffecten van de primaire landbouw. We stimuleren innovaties die gericht zijn op het verminderen van de emissie naar bodem, lucht en water, op verbetering van dierenwelzijn en volksgezondheid, en op benutting van reststromen. De provinciale inzet is concreet, afrekenbaar, en gericht op resultaat op de korte termijn. De provincie ondersteunt individuele agrarische bedrijven, de subsidies gaan veelal naar de uitrol van technische innovaties.

3.c. koers

Volgens de theorie achter de innovatiemodellen wordt de inzet meer efficiënt naarmate er gewerkt wordt op een hoger abstractieniveau. Het duurt langer voordat er effect is, maar er is sprake van meer impact.

Een verschuiving die in dat kader voor de land- en tuinbouw aan de orde is, is een verschuiving van het tweede naar het derde abstractieniveau. Dit betekent dat wij niet langer de uitrol van technische innovaties op individuele bedrijven ondersteunen, zoals bijvoorbeeld een voercomputer of een innovatief stalsysteem, maar dat het zwaartepunt komt te liggen op de ontwikkeling van nieuwe concepten die boven het individuele bedrijfsbelang uitstijgen. Sleutelwoorden bij deze aanpak zijn samenwerking en kennisuitwisseling. Het gevolg hiervan is een verschuiving in onze provinciale rol.

Deze koers betekent

- dat we ons gaan richten op sector- of ketenniveau; dat we kennisuitwisseling en samenwerkingsverbanden gaan stimuleren die gericht zijn op het structureel verbeteren van de duurzaamheid van een hele keten of sector waarbij duurzaamheid betrekking heeft op economie (bv verbetering concurrentiepositie), milieu (bv gezamenlijke aanpak van de mestproblematiek) en maatschappij (bv verkorting van de afstand tussen boer en burger). Dit sluit aan bij hetgeen in de 'Verkenning Land- en Tuinbouw' is geconstateerd: de sector organiseert zich steeds meer in ketens.
De uitrol van technische innovaties op individueel bedrijfsniveau zullen we niet meer financieel ondersteunen. Dit is een verantwoorde keuze omdat er rijksbeleid is ten aanzien van duurzaamheid, er zijn eerstelijns organisaties in het leven geroepen, en bovendien, inmiddels mag van bedrijven worden verwacht dat ze steeds meer uit eigen beweging, al dan niet onder druk van de maatschappij, maatschappelijk verantwoord zullen ondernemen;
- dat wij het stimuleren en verbinden van lokale burgerinitiatieven met betrekking tot voedsel een rol vinden die niet op provinciaal niveau, maar op gemeentelijk niveau dient te worden opgepakt; onze provinciale rol wordt het ondersteunen van de gemeenten in deze nieuwe rol. Het Kennisnetwerk voedsel voor gemeenten (Programma Duurzaam Door) biedt hierin ondersteuning;
- dat wij dwarsverbindingen (cross-overs) tussen agrobusiness en andere sectoren zullen bevorderen, immers, door kennisuitwisseling ontstaan nieuwe ideeën, nieuwe concepten, innovaties. De circulaire economie is een verbindend thema tussen landbouw, industrie, watermanagement en milieu/energie;
- dat we niet alleen de totstandkoming van technische innovaties stimuleren, maar ook concepten die betrekking hebben op sociale en maatschappelijke innovatie in de land- en tuinbouw;
- dat onze rol meer faciliterend, meer stimulerend, en vooral meer verbindend wordt waarbij samenwerking en kennisuitwisseling sleutelwoorden zijn;

- dat de verwachting is dat onze inzet een grotere impact heeft, met als gevolg dat we meer kunnen bereiken met de beschikbare middelen.

4. Argumenten/afwegingen/risico's

De directe noodzaak voor een koers ten aanzien van innovatie komt voort uit het Europees Plattelandsontwikkelings-programma (POP3). Voor de nadere uitwerking van POP3, onderdeel innovatie, is behoefte aan een kader.

5. Financiële aspecten

n.v.t.

6. Proces en evaluatie

Deze koers vormt de basis voor zowel de nadere uitwerking van POP3 als voor de in co-creatie met partners op te stellen innovatie-agenda land- en tuinbouw. Deze koers zullen we, in afstemming met de thema's Agrofood en Energietransitie verankeren in de Visie Economie.

Arnhem, 24 juni 2015 - zaaknummer 2015-008165

Gedeputeerde Staten van Gelderland
ing. J. Markink - plv. Commissaris van de Koning
drs. P.P.L. van Kalmthout - secretaris

Bijlagen:

- ☒ 1 de triple helix en overzicht van Centre's of Expertise
- ☒ 2 classificatie soorten innovatie
- ☒ 3 de innovatieboom